

Cestovateľská príloha: Aj cesta je cieľ

Aj cesta samotná, môže byť cieľ. V prípade našich cestovateľov, ktorí sa s Ozvenou podelili o svoje dovolenkové zážitky, táto stará pravda platí dvojnásobne. Cestovanie na vozíku je svojím spôsobom ešte väčšie dobrodružstvo, než pohodlný all inclusive v uzamknutom rezorte a pre našich členov – cestovateľov obrovská studnica zážitkov a energie, ktorá je počas nadchádzajúcich zimných dní tak veľmi potrebná. Poďte sa aj vy teda spolu s nimi na chvíľu preniesť do srdca slovenských Tatier, k „sladkému moru“, do slnečného Chorvátska, na koncert do Varšavy, na putulky po severnom Taliansku či na malebný tuniský ostrov Djerba.

Plnenie snov... ...alebo o výzvach, priateľstve a výstupe až na vrchol

Hovorí sa, že keď niečo veľmi chcete, celý vesmír sa spojí, aby vám to dal.

Moja dobrodružná duša a obdivovanie krás okolo, sa podľa mňa zrodila už kde si v perinke. Malo to však jeden háčik, moje nohy nepočúvali to, čo som im hovorila, a tak ma čakal život „na kolešách“. Úsmev na tvári a akčný duch vo mne však nepripustil myšlienku na to, čo všetko „sa nedá“. Našťastie, nebola

som na to sama. Mojimi nohami boli v detstve moji rodičia, zvlášť otcove plecia by vedeli rozprávať príbeh. Potulky prírodou som milovala, výstupy na hory, či len obyčajný zber húb mi neboli cudzie. Ako som rástla, zužovali sa aj možnosti a pre niekoho bežný turistický výšlap sa pre mňa stal luxusom. Nápadov však bolo mnoho a často sa rodili v tých najbizarnejších chvíľach. Ako napríklad aj tento. Počas čakania na to, kým mi zavedú kardiostimulátor, som sa ja videla v Tatrách. S malou dušou, ale veľkou túžbou som písala OZ Assist tour. Mali ste vidieť moje oči, keď prišla o pár dní odpoveď: „Zoženieme partiu borcov na výlet vytúžený...“ To, čo sa zdalo neuskutočiteľné, postupne nadobúdalo kontúry. Ani tieto plány sa však nezaobišli bez komplikácií, no v takýchto prípadoch je dôležité, aby sa našli ľudia, ktorí konajú a zasahujú.

Deň D na mužských pleciach

A naozaj, 2. septembra nastal deň D. Je päť hodín ráno, nasadáme do auta a okolo deviatej sa už pred nami črtajú končiare tatranských štítov. V Hornom Smokovci nás víta krásne, slnečné počasie, čo v nás len umocňuje radosť z nastávajúceho dňa. Cieľ je jasný – Rainerova chata a Obrovský vodopád. Pri pohľade na terénny vozík a samotný terén sa však predsa len začínajú objavovať prvé pochybnosti. Zvládneme to? Neotočíme sa späť? Nedalo sa nemyslieť na to, že všetku moju váhu ponесú na pleciach dvaja muži a mne sa natíska la otázka, či ich chcem pre môj rozmar takto trápiť. Opäť raz zvíťazí ľudská vôľa. Napriek tomu, že všetci vedeli, čo ich čaká, akú námahu budú musieť

• Autor: Fotoarchív E. Z.

vynaložiť, idú až za hranice svojich síl a ich cieľom je splniť mi to, čo mi v tej chvíli na očiach vidia. Po nie ľahkej ceste popretkávanej strachom, radosťou i dojatím, nás už víta povestná líška pri Rainerovej útulni a zaslúžené pivo na stole.

A duša sa upokojila

Po krátkom oddychu smerujeme k Obrovskému vodopádu, kde sa nechávame unášať nekončiacim prúdom vody. Pri tomto pohľade sa rozplynú všetky starosti a nič nie je dôležitejšie a vzácnejšie ako prítomný okamih. Ani táto chvíľa netrvá večne a treba zostúpiť dole. Je dôležité nabrať sily na ďalší deň. Naše kroky budú smerovať na Zelené pleso. V sobotu sa zobúdžeme do sviežeho rána, balíme batožiny a myslou odháňame

• Autor: Fotoarchív E. Z.

tmavé oblaky. Po krátkom povzbudení milej pani domácej, vyrážame na cestu. Naša túra začína pri parkovisku Biele vody, pokračuje krátkym zastavením pri Šalviovom prameni a po troch hodinách putovania sa nám naskytá krásny, hoc zamračený pohľad na dolinu Zeleného plesa. Vítajú nás nádherné štíty, ktoré svojim postavením akoby držali nad nami ochrannú ruku. Rozvírenú myseľ v jednej sekunde upokojuje pohľad na nápadne zelenkastú vodu Zeleného plesa. Fascinujúco v ňom sledujeme odraz okolitej krajiny. Naplňa nás vďačnosť a úžas. Ako málo stačí, aby sa duša upokojila. O chvíľu sa však hlási chlad, je 13 stupňov a nám dobre padne horúci bylinkový čaj v Chate pri Zelenom plese,

takzvanej Brnčalke. Tá bola pomenovaná podľa profesora Alberta Brnčala, ktorý ako horolezecký inštruktor zahynul pod Jastrabím sedlom. Naša cesta pokračuje ďalej do našich domovov, ale tento príbeh by som chcela ukončiť tu – na tomto čarovnom mieste. Veľké ďakujem patrí celej mojej posádke – Braňovi, Paľkovi, Martinovi, Majke, Ad'ke a našim dvom Marekom. Ich odhodlanosť, obeta a schopnosť ísť za hranice možností, mi je veľkým povzbudením. No a na záver chcem popriať pár slov aj vám. Nech je aj váš príbeh tvorený dobrodružstvom, dobrými priateľmi, výzvami, ktoré sa oplatí prekonať a vrcholmi, ktoré sa oplatia zdolať. Dočítania priatelia. A nezabúdajte na to, že všetko je možné tým, ktorí veria v krásu svojich snov.

Evka Zrebná

O tom, ako som prvýkrát vstúpil do tej istej Rijeky

Najprv pár faktov o cieľovej destinácii. Rijeka je tretie najväčšie mesto Chorvátska. Nachádza sa na severnom pobreží tejto prímorskej krajiny v Kvarnerskom zálive. Na túto dovolenku som vyrazil so svojim dlhoročným a neuveriteľne obetavým asistentom Tonom, šoférom s tisíckami najazdených kilometrov a s tisíckami hodín skúseností s osobnou asistenciou.

Deň 1 – Opľuli nás na rakúskom odpočívadle!

Vyrazili sme z Bratislavy v nedeľu okolo 11:00. Po predchádzajúcom študovaní všetkých možných ciest sme s Tonom

usúdili, že najvhodnejšia trasa bude viesť cez Rakúsko cez slovinské mestá Maribor a Ljubljana a odtiaľ cez hraničný prechod Rupa priamo do Rijeky. Cestou sme sa zastavili na odpočívadle Zörbing, asi 100 kilometrov pred Grazom. Nakrmiti sme auto, dali sme si výborný obed a pri východe nás upútal výhľad na predhorie Álp a pred ním – latrína. Podíďeme bližšie a zrazu sa dvere latríny otvoria a vidíme sochu chlapíka v typickom miestnom kroji s poriadne našťavaným výrazom v tvári. Zjavne sme ho pri niečom vyrušili. Zrazu sa z reproduktorov umiestnených v latríne ozval nahnevany hlas zjavne patriaci dotčným pánovi. Zrejme nás v miestnom nárečí poriadne dourážal a potom prišlo niečo, čo sme nečakali. Po jeho plamennom prejave sa ozvalo „chhhh“ a zrazu z úst vystrekla voda. Tá socha nás normálne oplula! Asi 20 kilometrov pred Rijekou, stále na diaľnici, sa nám naskytol pred očami nádherný výhľad na Jadranské more. Boli sme dosť vysoko, aby sme videli až na horizont. V lúčoch zapadajúceho Slnka sme videli nielen Rijeku a vysoké kopce nad ňou ale aj ostrovy Krk a Cres a pokojnú hladinu Jadrana. Bolo to nádherné. Navigácia v aute nás doviedla priamo k hotelu Continental, ktorý sa na najbližších sedem nocí mal stať našim prechodným domovom. Tento hotel má vstup na úrovni chodníka. Bez schodov a s funkčným výťahom. Potiaľto super. Najväčším kameňom úrazu bola kúpeľňa. Priestor pred toaletou bol taký malý, že aj keď som sedel priamo na toalete, nebolo možné zatvoriť dvere. Vybalili sme sa, oddýchli si po dlhej ceste a večer sme sa prešli po pešej zóne. Nakoniec

sme s Tonom skončili v pivárskej reštaurácii priamo pod našim hotelom.

Deň 2 – Skončili sme na mól(e)

Dobro jutro, Hrvatska! Ráno nás prebrala facka. Po prvom dni sme sa s Tonom poddali výdatnému spánku. Na druhý deň sme sa v presvedčení, že máme na raňajky dostatok času, len pozvoľna chystali z izby. Keď sme následne okolo 9:40 prišli do reštauračnej časti nášho hotela, zistili sme, že raňajky podávajú len do 9:30. Na základe toho, že som videl kompletne upratané stoly som usúdil, že už o 9:31 začali s upratovaním. Táto facka nás „vyhnala“ do ulíc pešej zóny Rijeky. Tá je, našťastie, bezbariérová, a to aj napriek tomu, že je vydláždená. Vyhladené kocky boli naukladané tesne vedľa seba, takže aj s vozíkom s malými prednými kolesami sa dá pohodlne po takom povrchu jazdiť. Poobede sme vyrazili v ústrety prístavu. Ten je jeden z najväčších na Jadrane a v čase našej návštevy v ňom kotvilo niekoľko veľkých jacht. K prístavu patrí aj mól, na konci ktorého sa nachádzal maják. My sme naň išli peši. Nuž, ukázalo sa, že sme sa pomerne dosť prerátali. Tam, kde sme si mysleli, že sa končí, zrazu akoby za miernou zákrutou pokračovalo ďalej. Trvalo nám asi jeden a pol hodiny, kým sme prišli nakoniec. Na samom konci móla je nádherný výhľad na protiahlé pohorie Učka, od ktorého nás delil Kvarnerský záliv. Pri návrate naspäť, neďaleko prístavu sme našli španielsku reštauráciu. Poviete si: „Chalani, ste v Chorvátsku a jete v španielskej reštaurácii? Ste v pohode?“ Áno, sme. Keďže sme s Tonom boli minulý rok vyše týždňa v Seville, chytila nás

• Načo chodiť do Paríža, keď môžete Eiffelovku vidieť aj v prístave mesta Rijeka (Autor: Anton Puk)

nostalgia. Sadli sme si ku stolu, objednali si šunku jamón, k nej biele víno a cesta spomienok na hlavné mesto Andalúzie navštívené pred rokom sa začala. Opojený dobrým jedlom, vínom a flamencom znejúcim z reproduktorov som si na hotel odniesol príjemné pocity.

Deň 3 – Rovinj a Fažana, na ceste od rána

Na tretí deň sme vstali. Nie z mŕtvych. Vstali sme, aby sme konečne stihli raňajky. Po nich nás totiž čakala cesta na územie, ktoré by som nazval „kúsok Talianska v slovanskom svete“. Na pláne totiž bola návšteva polostrova Istria. Treba dodať, že táto cesta mala za cieľ aj návštevu mojej kolegyne a dlhoročnej

kamarátky Natálie, ktorá bola v tom čase tiež v Chorvátsku. No a kde je väčšia šanca na stretnutie dvoch skupín Slovákov cez leto, ako práve v Chorvátsku? Našou prvou zastávkou bola Fažana. Malá obec kúsok od mesta Pula bola miestom, kde sme sa mali s Natáliou a jej spoludovolenkujúcimi stretnúť. Za seba poviem, že sa mi tam páčilo. Dokonca tam je aj pláž s rampou priamo do mora, takže kto je na vozíku a chce ísť do mora aj s ním, tam môže. Našou spoločnou cieľovou destináciou však bolo historické mesto Rovinj, asi 30 kilometrov severne od Fažany. Rovinj, alebo po taliansky Rovigno, má svoje historické centrum s ikonickým kostolom na vrchole zastavaného kopca

• Rovinj klame názvom. Na rovine sa takmer vôbec nenachádza (Autor: Anton Puk)

zasadené na polostrove, okolo ktorého obteká Jadranské more. Po dlhom hľadaní vhodného parkovania sme sa stretli na nábreží zo zvyškom našej rozšírenej skupiny. Okrem nás tam však bolo neskutočne veľa turistov. Veľmi často bolo počuť nemčinu, občas taliančinu, samozrejme aj domácu chorváťčinu a som si istý, že aj našu rýdzo slovenskú, bratislavsko-oravskú skupinu bolo počuť dosť výrazne. Väčšinu času sme sa držali na nábreží a hore kopcami sme sa nevybrali. Predsa len, pre naše vozíky by taká cesta nebola úplne vhodná. Na severnej strane nábrežia som videl medúzy – prvýkrát v ich prirodzenom prostredí. Mimochodom, info pre jazdcov na

vozíkoch, ktorí zvažujú návštevu Rovinja: niektoré úseky na nábreží sú pokryté relatívne novou a hladkou dlažbou, no natrafíte aj na starú, od mora a slaného vzduchu rozožranú dlažbu, ktorá vás môže vytriasť. Odporúčam zjesť len ľahké jedlá.

Deň 4 – Išlo nám o Krk!

Navštíviť ďalšiu destináciu z itinerára si vyžadovalo opustiť pevninu a vybrať sa na ostrov po oblúkovom moste. Nasadli sme do auta a vyrazili sme smerom na juhovýchod od Rijeky. Áno, išli sme „skrz Krk“. Našou cieľovou destináciou bolo rovnomenné hlavné mesto ostrova. Po približne pol hodine jazdy autom sme sa do mesta Krk naozaj dostali.

Súčasťou mesta Krk je aj historická pevnosť, nachádzajúca sa nad prístavom. Nie je úplne prístupná, no mechanický vozík a fyzická sila asistentových rúk vedú pár schodov zvládnuť. Okolo pevnosti sa rozprestierajú úzke uličky plné obchodíkov. A výhoda úzkych uličiek historického centra tkvie v tom, že počas horúcich letných dní ochladzujú priestor. Popoludní sme sa vybrali do jednej z rybárskych reštaurácií a ochutnali nejakú morskú rybu. Nepýtajte sa, akú. Jej chorvátsky, anglický ani taliansky názov mi nič nehovorili. No bola úžasná! Po dobrom obede sme sa prešli po nábřeží, ochutnali sme „Krkču tortu“ – krémový nugátovo-figový zákusok, ja som kúpil pár suvenírov, nastúpili sme do auta a išli. Nie však naspäť. Ak by som mal porovnať Krk s predtým navštíveným mestom Rovinj, tak Rovinj bol fotogenickejší, no Krk nebol zasiahnutý hordami nemeckých turistov, takže bol pokojnejší. A myslím, že ten pokoj, v kombinácii s tamojšou atmosférou, kuchyňou a klímou, mi vyhovoval viac ako Rovinj plný zhonu a chaosu.

Deň 5 – Takmer sme sa nevrátili z Terstu!

Predchádzajúci výlet na ostrov Krk vo mne stále doznieval ale nový deň znamenal nový výlet. Tento však nebol typický, pretože našim cieľom bolo Taliansko. Našťastie, mesto Terst sa nachádza len hodinu jazdy autom od Rijeky. Cesta do tohto talianskeho mesta vedie severne od Rijeky, cez hraničný prechod Pasjak do Slovinska a odtiaľ k hraničnému prechodu s hrozivým názvom Krvaví Potok. Prejdete do Talianska a prakticky za 10 minút ste nad Terstom. Zostáva už

len zostúpiť z kopcov na nábřežie a ste v centre mesta. Znakom, že sa nachádzame vo veľkom meste, boli aj obrovské jachty na mori a množstvo historických budov, nápadne pripomínajúcich tie vo Viedni. Vlastne si predstavte historické centrum Viedne, skopírované a vložené na pobrežie Jadranského mora. Terst totiž vyzerá presne takto. Naš objaviteľský turnus sme začali na Námestí jednoty (Piazza di Unità, s našimi potravinami s rovnakým názvom nemá nič spoločné). Je to obrovské štvorcové námestie s dvomi oproti sebe stojacimi rovnako vyzerajúcimi palácami. Zamierili sme aj do okolitých uličiek. Všetko tu bolo usporiadané, čisté a pokojné. Úplne to nabúrало moje stereotypné predstavy o talianskych mestách. Samozrejme, každá ulička mala svoju kaviareň, reštauráciu či obchod so suvenírmí. Urobili sme si krátky okruh historickým centrom a vrátili sme sa na nábřežie. Našli sme na ňom reštauráciu, sadli sme si na terasu, objednali si obed a vychutnávali si výhľad na prístav a lode, ktoré doň buď priplávali alebo z neho vyplávali. Zlatý klínec však nastal o počas spiatkovej cesty. Navigácia nás viedla stále užšími a strmšími ulicami. Bolo nám to podozrivé, no bez navigácie by sme v Terste blúdili snáď doteraz. Poslušne sme sa riadili pokynmi, no dostali sme sa na tiahlu, úzku a strmú obojsmernú ulicu. Zvládne to naše auto? Motor šliapal na vysokých otáčkach, postupne sme naberali výškové metre, no za nami sa tlačil jazdec na skútri a nervózne na nás vytruboval. Infarktový stav nám však navodilo obrovské auto, ktoré sa na nás vyrútilo zhora a zároveň spoza

• Bezpečnosť pevnosti na Krku mi, no, zostala na krku (Autor: Anton Puk)

neprehľadnej ostrej zákruty. Tono, čoby skúsený šofér s tisíckami najazdených kilometrov, stočil auto do dvora nejakého domu. Museli sme sa uhnúť divokému motorkárovi za nami a obrovskému autu pred nami. Po krátkom vydýchnutí si na dvore sme sa opäť začali štverať hore Terstom. Cesta cez Terst bola akoby za trest. Našťastie sme sa nakoniec vyšplhali na hlavnú cestu, motor sa ukludnil a po tolke námahe už len spokojne a ticho vrčal. Skoro celú cestu naspäť do Rijeky sme s úľavou mlčali.

Deň 6 – Ave, Pula!

Ďalší deň – ďalší výlet. Tentokrát ním bolo najväčšie mesto polostrova Istria – staroveká Pula. Cesta z Rijeky do Puly trvá zhruba jeden a pol hodiny. Zaparkovali sme na nábreží, približne desať minút peši od najznámejšej stavby v

meste – starobylého a vcelku rozsiahlo zachovaného kolosea. Áno, také koloseum, aké je v Ríme, nájdete aj v Pule. No dobre, to v Pule je asi menšie ale stále tvorí dominantnú časť panorámy centra. Čo ma však trochu sklamalo, boli chodníky a priechody v meste. Povieť to takto: Ak by sa rozdávali chorvátske Oscary za prístupnosť, Pula by dostala Zlatú malinu. Veľakrát som narazil na vysoké obrubníky na miestach, kde naozaj nemuseli byť. Našu cestu ku koloseu to sťažilo. Nedá sa však povedať, že by nás to zastavilo. Celé koloseum sme si dookola obišli, no dnu sme sa nedostali. Tým, že táto staroveká stavba bola postavená vo svahu, polovicu našej okružnej cesty sme stúpali pomerne strmým kopcom. Druhú polovicu sme klesali. Pozreli sme sa aj priamo do historického centra.

Teda – potiaľ, pokiaľ sa s vozíkom dalo. A úprimne, až tak sa nedalo. Aj úsek pešej zóny pozostávajúci z nových a hladkých dlažbových kociek bol zakončený schodiskom. Inde zas dominovala starobylá dlažba, možno ešte z čias Rimanov a na nej sa s vozíkom ide ťažko. Cestou z Puly sme sa vybrali na miestnu cestu. Smerom na sever, stále po pobreží, sme míňali jednu dedinu za druhou, no jedna z týchto dedín nám učarovala. Hoci sme sa v nej kvôli únave nezastavili, Galižana – tak sa táto dedina volá – bola akoby zastavená v čase. Staré, zrejme stredoveké domy z čias Benátskeho kniežatstva boli neuveriteľne dobre zachované. Ako v nejakom starom filme.

Deň 7 – Utiekli sme pred búrkou

Predposledný deň sme si za cieľovú destináciu zvolili miesto, ktoré sa od Rijeky nachádza hrba len 20 minút jazdy autom. Navštívili sme kúpeľné mestečko Opatija, do ktorého sme prišli obdivovať miestnu architektúru, výhľady na more a na Rijeku a nájsť miesto, kde by sme si dali dobrý obed, posledný počas dovolenky. K architektúre: predstavte si Monako, pridajte štipku Karlových Varov, za hrst' Jadranu, trošku španielskych paliem a slovenské cesty. To je Opatija v skratke. K výhľadom na more: tým, že Opatija sa nachádza na úpäť pohoria Učka, stačí si len trochu podísť od mora, nabrať pár výškových metrov a už sa vám otvorí výhľad na Rijeku, Kvarnerský záliv, ostrovy Krk a Cres.

Hneď, ako sme našli reštauráciu, v ktorej sme si sadli pod striešku, začalo nad pohorím Učka hrmieť. Zjavne sme prišli včas. Po priemernom obede nás na

jedálnom lístku upútal názov jedného z ponúkaných dezertov. Volal sa totiž Dolce Fico. V talianskom jazyku to znamená „sladká figa“ a nečíta sa to „fico“ ako v slovenčine ale „fiko“. V podstate to boli kandizované figy a na nich krém mascarpone (poznáte z koláča tiramisu). Posledný večer pred odchodom sme sa rozhodli zakončiť v inom podniku, než sme zvykli po ostatné razy. Pamätáte si na španielsku reštauráciu, ktorú sme navštívili počas druhého dňa? Išli sme do nej opäť. Tentokrát sme si však objednali ďalšie jedlo, ktoré nám pripomenulo Sevillu navštívenú minulý rok. Bravčové líčka z iberských prasiat s ryžou boli dôstojným zakončením našej dovolenky. Na záver dňa sme sa išli prejsť k mólu a takpovediac rozlúčiť sa s morom. Asi hodinu sme sedeli na móle, pozorovali vlny a svetlá rybárskych lodí, ktoré sa trblietali v diaľke. Cestou na hotel sme prechádzali cez pešiu zónu. Na jej najznámejšom úseku, ulici Korzo, akurát vrcholil pouličný festival, na ktorom sa prezentovali umelci, remeselníci a farmári z vnútrozemského chorvátskeho regiónu Zagorje. Áno, ani ja som netušil, že Slovensko nie je jediné, čo má na svojom území Záhorie. Ak som počas piateho dňa prirovnal Terst ku Viedni, potom Rijeka je určitým spôsobom ako Bratislava pri mori. Aj tu sa našli občasné bariérové nezmysly – rovnako ako v Bratislave. Aj tu vidíte niektoré cesty rozbité – tak ako v Bratislave. Aj tu bol tak trochu neporiadok – áno, tak ako v Bratislave. No atmosféra, ktorú prevažne domáci dokázali tomuto mestu dať, bola autentická a veľmi príjemná.

Deň 8 – Privolali sme záchranku pánovi pred hotelom

A nastalo posledné ráno, deň ôsmy. Vstali sme, pobalili sme veci, naraňajkovali sa, na recepcii zaplatili za pobyt a všetko nasvedčovalo tomu, že to bude rutinný deň, prežitý najmä na cestách a občas na nejakom odpočívadle. Cestou na parkovisko sme prechádzali okolo lavičiek, na ktorých sa počas každého dňa zdržiavali ľudia bez domova. Aj teraz sme tam niekoľkých videli, no pohľad na jedného z nich nás doslova pripravil o slová. Nebudem zachádzať do úplne detailných popisov, no vyzeralo, že mal vážne poranenú hlavu. Z čela mu stekala krv a tento pán bol celý dotrhaný. Sadli sme do auta a Tono trval na tom, aby sme poranenému pánovi zavolali záchranku. Tono mal pravdu v tom, že ak nezavoláme záchranku my, asi ju nezavolá nikto. Hneď po tom, ako som dovolal, sa Tono vybral k najbližšej ulici, aby navigoval sanitku a záchranárov priamo k pánovi. Po asi desiatich minútach sanitka naozaj prišla a záchranári sa poraneného pána ujali. Bolo to zvláštne. Ešte nikdy som nikomu záchranku nevolal ani na Slovensku, nieto ešte v zahraničí. Neviem, ako nakoniec pán dopadol ale dúfam, že dobre.

Nebola to typická dovolenka. Počet kúpaní v mori sa rovnal nule, no výletmi po okolí a zážitkami v Rijeke aj mimo nej sa to vyvážilo. A to som ešte niektoré vytipované miesta nenavštívil. Nevadí, mám dôvod vrátiť sa.

Adam Burianek

Varšava bez bariér

Viacerí sa ma pýtali – prečo práve Varšava? S týmto nápadom prišla moja veľmi dobrá kamarátka Yuliya z Bieloruska, ktorá tam chcela ísť na koncert jej obľúbenej skupiny z Minsku, tak sa ma spýtala, či by som nešla tiež a spojili by sme to s poznávaním hlavného mesta Poľska. Keďže rada cestujem, nápad sa mi hneď zapáčil.

Otázka už len znela – ako sa tam dostaneme. Pôvodne sme chceli ísť vlakom, ale nakoniec som sa nechala nahovoriť na cestovanie lietadlom. Pravdupovediac, dala som si to sama sebe ako výzvu. Neletela som 22 rokov, takže to bola pre mňa ako nová skúsenosť a zážitok. Bola som z toho pomerne dosť

• V oblakoch smerom do Varšavy
(Autor: Z archívu H.H.)

vystresovaná, ale na druhej strane, čakal nás pekný predĺžený víkend s bohatým programom. Na letisku vo Viedni som išla až ku dverám lietadla na svojom vozíku, tam som si presadla na ich úzky lietadlový vozík, s ktorým ma dostali k sedadlu. Leteli sme hodinu a pol a na letisku v Modline ma už čakali s prispôbeným autom, ktorý pristavili k lietadlu. Z letiska sme ďalej cestovali vlakom. Na vlakovej stanici sme sa museli dostať výtahom hore a druhým výtahom dole ku vlaku, lenže ten druhý bol pokazený. Dvaja milí Poliáci ma ale dostali po schodoch dole, a ten istý scenár ma čakal aj cestou naspäť. Vlakom sme išli dovedna asi 45 minút, následne sme prestúpili na

električku a nakoniec sme sa dostali do nášho bezbariérového hotela. Pri hoteli sme mali hneď zastávku električky, teda cestovanie do centra bolo pohodlné.

Poľský New York

Varšava ma úplne očarila. Nádherné mesto s vysokými budovami, pôsobí ako poľský New York. Všade čistota, bezbariérovosť, väčšina ľudí chodí po meste na bicykloch. Na každom rohu je obchodík Żabka a stomatológia. Poliáci asi majú o úsmev postarané. Prvý večer sme navštívili Múzeum dejín poľských Židov, keďže tu práve prebiehala Noc múzeí. Späť do hotela sme cestovali taxíkom, mohla som si teda vychutnať uchvátenie nočným mestom. Všetko vysvietené,

• Budova Európskeho súdu (Autor: Z archívu H.H.)

• Centrum Praga Koneser (Autor: Z archívu H.H.)

• Vysvietený Palác kultúry a vedy (Autor: Z archívu H.H.)

• Planetárium (Autor: Z archívu H.H.)

• Google (Autor: Z archívu H.H.)

krásne, veľkolepé. Druhý deň nás čakala prehliadka Centrum Praga Koneser, kde sa konajú rôzne výstavy, koncerty, zábavné podujatia. Je to komplex obytných, kancelárskych a obchodných zariadení v priestoroch bývalej varšavskej továrne na výrobu vodky Koneser. Okrem iného sa tu nachádza napríklad aj sídlo spoločnosti Google.

Bezbariérové potulky

Počas naplnených troch dní sme toho stihli celkom dosť. Videli sme staré mesto, Zámocké námestie, Staromestské námestie, Univerzitnú knižnicu s krásnymi strešnými záhradami, kam sa dá dostať tiež výtahom. Prešli sme sa promenádou pri rieke Visla, kde sa nachádza Kopernikovo vedecké centrum. Dominantou mesta však zostáva Palác kultúry a vedy. Ide o chránenú pamiatku

a s výškou 231 metrov aj o najvyššiu budovu v celom Poľsku. A samotný koncert? Ten sme si užili v malom nenápadnom klube v meste. Pri vchode bol jeden schodík, ale ochotne mi naň dal rampu. Vo vnútri bola bezbariérová toaleta, čo ma milo prekvapilo. Avšak prispôsobené toalety boli všade v meste – čisté a nezapratané, nie ako sme zvyknutí u nás. Cestovanie po meste sme zvládli hravo, či už autobusom, električkou, vlakom alebo metrom. Vidieť Varšavu môžeme len odporúčať, je to krásne a hlavne bezbariérové mesto. Vychutnávala som si ho síce krátko, ale odniesla som si z neho množstvo zážitkov a krásnych spomienok.

Henrieta Horváthová

Aj sladká voda má príchut' mora

Ako nám deti podrástli, naše rodinné dovolenky sa zmenili z oddychových na poznávacie. Na máloktorom mieste zo-trváme viac ako štyri dni. Chceme zažiť a vidieť viac a preto sa neustále presúvame. Je to komplikovanejšie, drahšie, fyzicky náročnejšie, ale o to viac zážitkov si z takýchto ciest prinášame.

Týmto spôsobom sme precestovali časť Poľska (2018) a Maďarska (2019). Po vynútenej koronovej prestávke sme sa odhodlali na cestu naprieč Rakúskom a severným Talianskom. Primárnym cieľom našej tohtoročnej dobrodružnej trinásťdňovej cesty nebolo talianske more, ale jazerá. V nemčine „see“, v taliančine „lago“. A tak sme veľa ráz „seerali“

a obdivovali krásu mnohých jazier a hôr, ktoré ich obklopovali. Aj samotná cesta bola veľa ráz nádhernou pastvou pre oči. Počas našej cesty sme prešli takmer 1800 kilometrov, bývali na šiestich miestach – Linz, Mondsee, Innsbruck, Riva del Garda, Monfalcone a Eberndorf pri Klagenfurte, v hoteloch alebo v apartmánach, v študentskom dome a dokonca aj v nudistickom kempu. Nie všetky destinácie spĺňali kritériá bezbariérovosti, niektoré len s prížmurčením očí. Ak však cestovateľ na vozíku chce mať zážitky, musí nabrať odvalu vyjsť zo svojej komfortnej zóny. Okrem toho potrebuje chápaných spolucestujúcich, ktorí sú ochotní mu pomôcť „v nesnázich“, hodia sa svalnatí jedinci. V mojom prípade tieto kritériá spĺňa môj muž Marko s dvadsaťročnou asistentkou praxou a moje deti, zvyknuté

• Mondsee, Dračia stena (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

• Mondsee, jazero (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

• Mondsee, Študentský domov (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

pozeráť sa na svet očami svojej mamy vozičkárky.

Mondsee, je malebné mestečko pri jazere Mondsee. Ľudia sa vám pozdravia milo: Grüss Gott, tento pre Slovákov už takmer zabudnutý pozdrav je tu veľmi zaužívaný. Bývali sme v hosteli, je to v podstate internát, veľmi útulný, čistý s bezbariérovou izbou. Jazero Mondsee má názov podľa mesiaca, je v tvare rožka, tróni nad ním Dračia stena a kopec Schafberg. Hladina jazera je v nadmorskej výške 481m, jeho priemerná hĺbka je 36m, ide o najteplejšie jazero v Rakúsku s priemernou teplotou 27 stupňov.

Innsbruck sme navštívili len na pár hodín, prespali sme tam a dopoludnia sme pokračovali v ceste. Páčila sa nám

• Innsbruck (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

• Salzburg (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

• Salzburg pri rieke (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

cykloprechádzka ranným, ešte ospalým mestom, v bezprostrednej blízkosti vysokých hôr.

Salzburg sme navštívili len cestou do Innsbrucku. Toto nádherné historické mesto, rodisko slávneho Wolfganga Amadea Mozarta, leží na rieke Salzach, na úpätí Salzburských Álp. Nad mestom sa týči rovnomenný hrad Salzburg. Mes- tu sme venovali prechádzku popri rie- ke, prešli sme aj pár ulíc historického centra, osviežili sa kávičkou, zmrzlinou a po druhej strane rieky, popri stromovej aleji, sme sa vrátili k autu. Bolo veľmi teplo, takže to bol vrchol našich fyzic- kých síl. Sme však radi, že sme tam boli aspoň takto krátko.

Najdlhšie, dovedna štyri dni, sme po- budli pri jazere Lago di Garda v sever- nom Taliansku, v turisticky vychytenom

• Lago di Garda (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

• Lago di Garda večer (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

mestečku **Riva de Garda**, ktoré sa nachádza celkom na vrcholku jazera. Okolo jazera je dosť cyklotrás, vhodných aj pre elektrický vozík, takže nie je núdza o dlhšie prechádzky s výhľadom na jazeru. Najkrajší zážitok máme z výletu do neďalekého Malcesinea, kde je lanovka na vrch Monte Baldo – bezbariérová. Na vrchole hory sú nádherné výhľady na Lago di Garda, alebo na opačnú stranu pohoria, s výškovým prevýšením takmer 1800 m.

Monfalcone – dvojďňová zastávka pri slanej vode. Verejná pláž, tzv. spiaggia publica, prístupná a plne vybavená pre ľudí na vozíku. Už z diaľky bolo vidno plážový vozík s veľkými kolesami, boli tam aj bezbariérové WC. Obidva dni tak fúkal vietor, že naša nafukovačka odletela takmer do susedného talianskeho

• Monte Baldo lanovka (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

• Cappuccino (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

Terstu. Vietor si užívali hlavne vodní lyžiarri, my až tak nie. Samotné mestečko nie je žiadne vychytené turistické centrum ako Riva del Garda. Nie, v Monfalcone presne viete, kto je domáci a kto turista. Náš hotel bol od centra cca 20 minút pešo, a tak sme pešo spoznávali ulice mesta, kávička v kaviarni, kde si majiteľ spieva operné árie pri obsluhu hostí... A hneď vyškolil Marka, keď si pýtal presso s mliekom, no presso, cappuccino! Domáci posedávali na kávičke, na zmrzline, hlavne seniori, zdravili sa, potľapkávali, usmievali sa. Je to cítiť, že Taliansko prijalo veľa utečencov určité ulice, sú ich plné, muži, ženy, deti v tradičných odevoch, Indovia, moslimovia, Arabi, detí ako maku, ale všetko v pohode, bez problémov, chvíľami si myslíte, že ste nejakej exotickkej krajine. Zaujímalo

• Monfalcone (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

• Dovolenková atmosféra (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

• Nuda Kemp Egendorf (Autor: Z rodinného archívu A.M.)

by ma, ako tieto rozdielne komunity spolu vychádzajú, navonok sa to javilo v pohode.

Klagenfurt bol posledný na našom cestovateľskom zozname, posledným jazerom bolo nádherné Wörthersee. Ubytovanie sme mali pár kilometrov od Klagenfurtu, v nudistickom kempe RUTAR LIDO. Pôvodne sme sa chceli do Klagenfurtu vrátiť na druhý deň, počasie sa však pokazilo a nás premohla cestovateľská únava. Zostali sme v kempe a užívali si jeho pokojnú atmosféru. Pre zvedavcov zopár pikošiek. Samotný kemp je na pohľad ako mnohé iné, sú tu karavany, ale aj mobilhausy, okolie majú pekne upravené, načančané, krásne kvety, kríky, všelijaké sošky, drevené vyrezávané zvieratá. Väčšina ľudí sú seniori, vidno, že mnohí sú tu možno celé leto, je tu vonku veľký bazén, jazierka, umyváčka, sprchy, práčky, jedným slovom klasika. Až na to, že sa tu toleruje nahota, niektorí chodia vonku oblečení, niektorí nie. Napríklad na recepcii, v reštaurácii alebo v obchode nahého človeka nestretnete, ale už pri prechádzke v kempe áno, ale nie je to žiadna exhibícia. Celkový dojem je super, veľmi milá komunita.

Tých trinásť dní, ktoré sme spolu ako rodina prežili, nás bude hriať aj počas chladných a priskoro sa stmievajúcich dní. Opäť sa raz potvrdilo, že stojí za to, zniesť aj trošku nepohodlia a že aj cesta samotná, je vlastne cieľ.

Andrea Madunová

Raj menom Djerba

Dlhšie som zvažovala destináciu, ktorú navštívim po dlhej dobe covidovej. Volba padla na ostrov Djerba. V minulosti som už síce v Tunisku bola, ale na pevnine v Mahdii, ktorá má vraj najkrajšiu pláž s bielym pieskom v Tunisku.

Dovolenkovala som tam vtedy koncom septembra, more bolo rozbúrené, veľké vlny, tak som si ako dystrofik moc nezaplávala. Dokonca, keď som sa odvažila ísť do veľkých vĺn, jedna z nich ma doslova vyzliekla z kola a hodila nás spolu s asistentkou o dno. Nebyť jej pohotovej reakcie a silného stisku, tak asi blízko tej krásnej pláži s bielym pieskom aj skončím svoju pozemskú púť. Aj keď plánujem do budúca ešte návštevu tejto krásnej pláže, tentoraz som nechcela riskovať čisto opaľovaciu dovolenku na pláži bez každodenného kúpania. Rozhodla som sa, že to tentoraz skúsím na ostrove Djerba.

Šťastný let

Najskôr trochu múdrostí z internetu. Djerba je najväčším ostrovom severnej Afriky s hlavným mestom Houmt Souk. Po výbere destinácie som čakala na vhodný termín, potom nasledoval výber hotela. Nedajte sa zmiašť, v Afrike sa úroveň päťhviezdičkového hotela rovná európskemu trojhviezdičkovému, preto aj ja som volila radšej päť hviezdíček. Ešte koncom augusta som sa vybrala s asistentom na letisko do Brna, schválne som vybrala českú CK, pretože slovenské cestovky účtovali letiskové poplatky 240 eur na osobu, na rozdiel od českých. Pre našu dovolenku sme

• Z archívu M.G.

si vybrali cestovku, ktorá sa zameriava väčšinou na Tunisko, Egypt, Turecko... Po príchode na letisko v Brne, sme odovzdali batožinu, ukázali pasy, covid potvrdenia, absolvovali sme bezpečnostnú prehliadku, ktorú mužom robia muži a ženám ženy. Podľa mňa je to trochu diskriminačné, veď ktorá žena by bola proti, keby vás prešacoval fešný pracovník bezpečnostnej kontroly? Na letisku to bolo pre mňa v pohode, bezbariérové toalety fungovali bez problémov. Samozrejme som mala vopred v CK nahlásenú asistenciu do lietadla a oni zariadili asistenčnú službu v Tunisku. Potom nasleduje presun z vášho invalidného vozíka na úzku stoličku zo sanitného vozidla. Pripútajú vás viacbodovým bezpečnostným pásom, zaistia vám nohy pásom a pracovníci – hasiči vás vynesú do

lietadla. Mňa niesli aj po schodoch, záleží na veľkosti letiska, niekedy idete tunelom rovno k lietadlu alebo vás plošina vyzdvihne k dverám lietadla. Na tej úzkej stoličke a tiež uzučkej uličke lietadla vás presunú na sedadlo. Väčšinou dávajú klienta k okienku, vraj z bezpečnostných dôvodov, keby nastala panika a bolo by treba evakuovať, aby ste neblokovali únikový priestor. Vždy v lietadle letušky ukazujú bezpečnostné pokyny v prípade havárie, napríklad ako si nasadiť kyslík, kde sú núdzové východy a v prípade pádu lietadla do vody – ako si máte nasadiť a nafúkať plávajúcu vestu. To mi príde vždy komické, keby ste mali v takom prípade čas si dať vestu, tak by som si radšej nasadila môj šnorchel a aspoň by som pozorovala podmorský svet a rybičky.

• Z archívu M.G.

Domov túlavých psov

Po dva a pol hodinovom lete sme pristáli na ostrove Djerba, kde bolo príjemných 32 stupňov. Bola som zvedavá a mala aj obavu o ich africkú asistenciu. Moje obavy sa naplnili, nakoľko som takú už zažila aj v Tunisku a v Izraeli. Prišli dvaja páni, síce ochotní, ale nevedeli ako ma majú chytiť. Neohrabane ma vzali pod pazuchy, druhý za nohy a šup na úzku stoličku. Adrenalín sa mi zdvihol, keď som zistila, že žiadny bezpečnostný pás v Afrike nepotrebujete, nieto ešte viacbodový. Tak som zažala zuby, reku keď hodím šípku, aspoň zuby zostanú v ústnej dutine. Po anglicky nerozumejú väčšinou nič, iba arabsky alebo francúzsky, takže keď som mala pocit, že už ten náklon nezvládnem, aspoň som skúšala povedať stop a no. Prežila som, vstúpili sme na ostrov Djerba. Vydali sme sa hľadať nášho sprievodcu z CK, naložili nás do minibusu, asi 8-miestneho a išli sme smer hotel asi 45 min jazdy.

Mňa na vozíku zaparkovali vedľa bežného sedadla. O kotviacich pásoch na podlahe a vôbec o bezpečnostnom páse pre mňa som mohla iba snívať. Môj bezpečnostný pás boli ruky asistenta, ktoré ma striedavo istili doľava, doprava, podľa toho, ako som sa kĺzala s vozíkom. Keby ste si chceli pozrieť cestou na hotel krajinu, veľa toho nevidíte, všade piesok, polorozpadnuté stavby, sem-tam obchod, smetisko a húfy túlavých psov pri smetiakoch, ktorých život naučil prebehovať z jeden strany cesty na druhú pomedzi idúce autá. Keď sme išli taxíkom podbehli nám dva psy tak, že som sa až zľakla. No a oni normálne cúvli a vrátili sa na chodník. Bolo mi ich ľúto, majú ťažký život, aj keď sú slobodní a v pohybe. Tu túlavé zvieratá neriešia, je to smutnejšie ako na Slovensku.

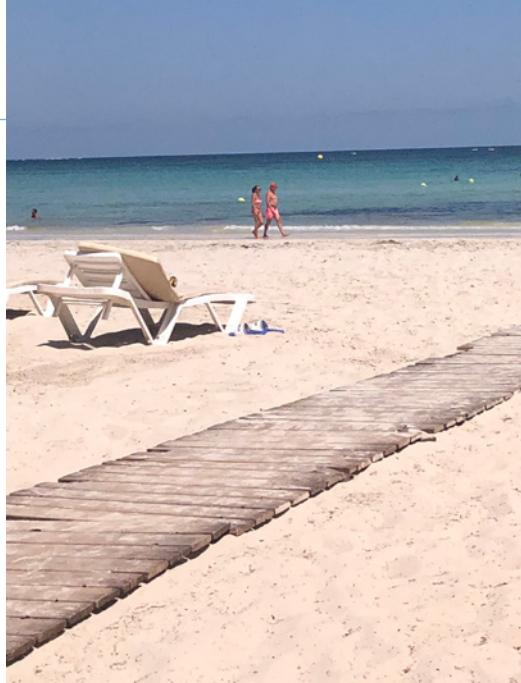
Dystroobed pre žraloka

Prejdime od psov k ťavám. Tie boli ako bonus skoro všade, najmä na pláži – celé ťavie rodiny. Ich údelom bolo voziť turistov po pláži. Najviac som sa tešila na more, ako budem plávať a cvičiť vo vode. Cez internet som si kúpila nafukovací golier, ktorý ma nadnášal vo vode a neobmedzoval ruky a super poslúžil. Kúpiť pre mňa vyhovujúcu plávajúcu pomôcku je umenie. Buď ma neudržala nad hladinou, alebo ma ťahala tvárou dole... Takže nafukovací golier to vyhral. Asi dvakrát som aj snorchlovala, ale videla som len pár strieborných rybičiek, riasy a kraba. Na snorchľovanie je ideálny Egypt, ale tam teraz pár sezón úradoval žralok, ktorého som sa bála. Nechcela som skúšať, či mu chutia dystrofici a nechcela som byť prvý dystro obed. More na Djerbe malo počas 36 stupňových horúcich dní asi 31 stupňov, bolo teplé ako čaj. To

bola pohoda pre moje večne uzimené telo. Ak by bol niekto zvedavý, ako sa vozíčkar dostane do vody a cez piesok... No jednoducho cez piesok vozíkom, ktorý paradne dostane zabrať. Piesok vám tam hrkoce ešte dlho po dovolenke. Do vody som išla v asistentovom náručí, celkom v pohode, keby občas nezavádzal otravný predajca ovocia a zeleniny alebo suvenírov. K ležadlu a k turistom svoj tovar ponúkať ísť nemôžu, a tak na vás číhajú keď idete do vody v najnevhodnejšej chvíli. Ja v náručí asistenta s golierom na plávanie a predavač nám pchal pod nos ovocie. Ledva sme sa dostali do vody. Druhýkrát cestou do vody, ja na rukách, asistent sa snaží udržať balans v piesku a pozerá, kde by ma posadil do vody, no pred nami stojí (zavádzia) nejaký pán, ktorý si rukou šmátral v plavkách. Asistent nahlas sám pre seba a pre mňa hovorí – dobre ujo naprav si vtáka, hlavne nezavádzaj. Pán sa uhol a kričí na vnuka - Jožkóóó! Tak sme zistili, že pán je z Česka. Ponaučenie? Hlavne slušne, nevieš kto ti rozumie.

Čo treba vidieť?

Nuž a ešte skúsenosť s ubytovaním. Izba bola dosť priestranná aj pre vozíčkara, na prízemí s menšou terasou. Kúpeľňa bola tiež v pohode pre vozíčkara, aj keď nedostatky by sa našli – napríklad pri toalete bolo madlo len na jednej strane a v sprchovom kúte bola vysoko umiestnená batéria so sprchou. Keby som sa mala vrátiť ešte raz na ostrov Djerba, vrátim sa kvôli teplému a pokojnému moru, keď z 11 dní bolo 9 dní bez vln vhodných na kúpanie. Zamestnanci hotela boli ochotní, aj keď niektorí čakali všimné tzv. bakšiš. V hoteli sme si mohli vybrať aj wellness aj z viac druhov

• Z archívu M.G.

masáží. Pre priaznivcov vodnej fajky bola pripravená na výber z viacerých príchutí. Z hotela sa dali objednať rôzne výlety – na štvorkolkách na Saharu, cez pieskové duny jeepom alebo nákupy na tradičný trh, ktorý sa koná v hlavnom meste, aj v meste Midoun, asi šesť kilometrov od nášho hotela. Cesta sa dá absolvovať taxíkom za asi 5-6 tuniských dinárov, čo sú v prepočte asi dve eurá. cca 2 eura. Musíte si ale objednať žltý taxi, tie sú lacnejšie. Nejaký komfort taxíka nečakajte, klímu nahrádzajú spustené okná na doraz. Zvládnuť sa to dá, vzduch nie je až taký horúci kvôli vyššej vlhkosti. Na trhu si môžete kúpiť oblečenie typu „číňan“, ako aj keramiky, ktorou je Tunisko známe. Keby ste chceli navštíviť niečo z moderného umenia na Djerbe, mali by ste navštíviť mestečko Er Riadh, štvrt' Djerbahood. Tu sa zrodil nápad francúzskej galérie Itenerrance v r.2014, kde sa stretlo cca 150 umelcov 30 rôznych národností. Títo umelci vytvorili cca 250

• Z archívu M.G.

výtvarných diel, GRAFFITI aplikovaných na fasádach domov, stien i dverí. Ja som toto miesto bohužiaľ nenavštívila, možno nabadúce.

Suvení menom korona

Na pláži ma veľmi potešilo krmenie malej ťavičky mliekom z fľašky. Mláďatiek ťavy bolo niekoľko, ich mamy vozili turistov po pláži a mláďatka ich nasledovali, aj keď niekedy s nesúhlasným hlasným bučaním, keď boli unavené a chceli oddychovať. To je tienistá stránka ich ťavieho života, práca v turizme od malička. No s blížiacim sa západom slnka nasledovali ťaviu karavánu a pobrali sa domov. Kto bol milovník koní, mohol si zacvárať po pobreží na konskom chrbte. Tak rýchlo ako sa striedal východ slnka so západom, tak rýchlo nám ubehol čas

oddychu na ostrove Djerba a my sme boli znovu zbalení a pripravení na návrat domov. Cesta prebiehala v pohode, nikto nám už cestou späť nekontroloval covid pasy, neboli povinné žiadne rúška ani extra hygienické opatrenia ako cestou tam. Možno aj vďaka tomu sme si nakoniec doniesli domov suvení v podobe korona vírusu. Našťastie ja som ako dystrofik mala len jeden deň mierne zvýšenú teplotu. Zvládla som to v pohode myslím aj vďaka očkovaniu, aj keď radšej preferujem prírodnejšiu cestu ku „zdraviu“.

Hovorí sa, že nikdy nevstúpiš do tej istej rieky (mora) dvakrát. No ja si prajem, aby to bolo ešte veľakrát a že sa tam stretneme.

Mirka Gombarová